

in niso se motili. Mleko so nalili v steklene cevke z zaokroženim dnom, ga hranili en dan na toplem in ocenili kakovost mlečne strdi, ki se je naredila med tem. Take preizkuse so izpodrinili sodobno opremljeni laboratoriji, ki »na tekočem traku« preštevajo drobnoživke. Vendar prav stara kipelna preizkušnja nudi veliko podatkov o kakovosti drobnoživk, ki jih laboratorij ne daje.

Danilo Čotar opozarja, da mora sirar upoštevati temeljno pravilo, da odločilne vloge v mlečnih izdelkih ne odigravajo sirila, sol, kisline in razni čudodelni praški, ampak neutrudne drobnoživke. Sirar jih mora ob pravem času s pravilnimi posegi usmerjati, da bodo kot »krotka čreda« šle v zaželeno smer.

V knjigi avtor natančno opisuje postopek za pridobitev naravnega cepiva. Ta namreč prenesejo v sir vse bogastvo in

raznolikost drobnoživk, značilnih za posamezno pokrajino, in so najvažnejši zaščitniki porekla ter dajejo izdelkom edinstven pečat, ki ga ni mogoče posnemati. Bakterije iz domačih okolij, ki skrbijo za prepoznavnost posameznih sirov, tvorijo za posamezna okolja značilno »mikrobiološko ekologijo«, ki daje sirom regionalno prepoznavnost. Tudi zato naj bi človek ne postal gluh za stare umetnosti. Poglavja z osebnimi razmišljanji so tudi grafično drugačna. V njih avtor – za zabavo in zares – objavlja svoja osebna razmišljanja o vlogi mleka v razvoju sesalcev, razpravlja o vrenju hrane, trdih (industrijskih) in blagih (domačih) postopkih, vplivu okolja na poreklo in tipičnost, vplivu paše na mleko in sir, siru in mlečnih maščobah v hrani in udomačitvi živali. Posebno poglavje namenja vlogi žensk v sirarstvu, pa tudi mediteranski

iznadljivosti, ki je med drugim ustvarila mozzarella.

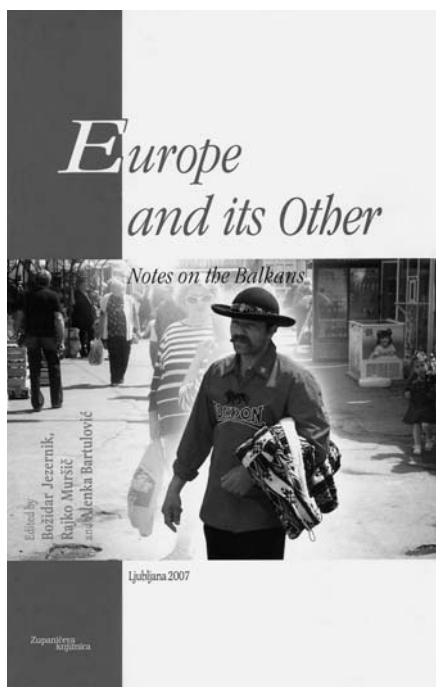
Zadnje poglavje je namenil svojim predhodnikom, posebej dvema utemeljiteljema slovenskega sirarstva – Janezu Mesarju in Antonu Pevcu. Knjigo dopolnjujejo fotografije predmetov in postopkov dela, tehnične risbe in drugo (tudi šaljivo) ilustrativno gradivo.

Avtor nas ne popelje le v svet mleka in sirarjenja, temveč s svojimi osebnimi razmišljanji ustvarja odnos do hrane in podedovanega izročila. Kot sirar se je Danilo Čotar zavzemal za zaščito tipičnega sira Montasio. Zbral je zgodovinsko gradivo in pripravil tehnološke opise in pravilnike, na podlagi katerih je Ministrstvo za kmetijstvo leta 1986 temu izdelku priznalo geografsko poreklo in zaščitni znak.

BOŽIDAR JEZERNIK, RAJKO MURŠIČ IN ALENKA BARTULOVIC (ur.): *Europe and its other:*

Notes on the Balkans; Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo (Zupaničeva knjižnica; 20),

Ljubljana 2007, 226 str.

Zbornik *Europe and its Other: Notes on the Balkans* je zbirka desetih prispevkov, ki z vidikov različnih humanističnih znanosti, tako na diahroni kot sinhroni ravni, obravnavajo pojave in procese, značilne za družbe Balkanskega polotoka. Večina prispevkov je bila predstavljena na konferenci Evropskega združenja socialnih antropologov v Krakovu leta 2000 v okviru delavnice Balkan: Preteklost ali prihodnost Evrope, ki sta jo organizirala Božidar Jezernik in Rajko Muršič.

Kot v Uvodu poudarjata urednika Božidar Jezernik in Rajko Muršič, je namen zbornika »premisлити o stereotipu o zamišljeni pokrajini na periferiji Evrope in o njeni čudnosti. Ideje, ki se pripisujejo Balkanu, kažejo na proces ustvarjanja podobe Evrope prek definiranja Drugega kot orientalnega, nepredvidljivega, nevarnega, kaotičnega, umazanega, lenega, primitivnega, krutega, sebičnega, nepri-

pravljenega za sodelovanje itd.« (str. 7). Zbornik torej velja obravnavati kot del kritičnega akademskega diskurza o podobah Balkana kot evropskega drugega, ki se zadnja desetletja močno razvija v humanističnih in družboslovnih disciplinah, in ki se je oblikoval pod vplivom avtorjev, kot so Maria Todorova, Larry Wolff, Vesna Goldsworthy idr.

Zbornik *Europe and its Other: Notes on the Balkans* odlikuje pestrost obravnavane problematike in metodološka raznovrstnost pristopov. Avtorji se ukvarjajo tako s pojavi iz preteklih obdobij kot s sodobnimi fenomeni, ki izhajajo iz dogodkov s konca 20. in začetka 21. stoletja. **Božidar Jezernik** v svojem prispevku obravnava pomembno vprašanje odnosa med modernizacijo, evropeizacijo in nacionalizmom na balkanskem prostoru in zagovarja tezo, da so modernizacijski procesi balkanskim družbam

* Doc. dr. Tanja Petrović, prof. srbskega jezika in književnosti, Sekcija za interdisciplinarno raziskovanje v humanistiki, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za kulturne študije, Univerza v Novi Gorici; 1000 Ljubljana, Novi trg 2. E-naslov: tanja.petrovic@zrc-sazu.si

prinesli evropeizacijo, zaradi katere so te izgubile bistveno balkanske značilnosti, kot sta raznolikost in toleranca. Enako tezo razvija Maria Todorova v odmevni knjigi *Imaginarij Balkana*: avtorica v kontekstu ustvarjanja nacionalnih držav, ki ga raziskovalci jemljejo za odločilni proces v sodobnem oblikovanju balkanskih in evropskih družb nasploh, poudarja, da »je Balkan postajal evropski tako, da je odvrnil zadnji preostanek cesarske zapuščine, ki je v tistem času vsepovsod veljala za pomanjkljivost, in tudi tako, da je povzel in posnemal enotno evropsko nacionalno državo kot oblikovno normo družbene organizacije. Čisto mogoče je, da je tisto, čemur smo priča danes in kar se nam je zdelo, da je nekakšno balkansko jedro, pravzaprav dokončna evropeizacija Balkana. Če je Balkan enakovreden svoji otomanski zapuščini, kar mislim, da je, je to ena izmed zaključnih stopenj konca Balkana.« Todorova prav tako poudarja, da ob ugotavljanju izgube »balkanske narave« ne smemo spregledati pridobitve, ki sta jih balkanskim družbam prinesli evropeizacija in modernizacija: izgradnja infrastrukture, izobraževalnih institucij, industrializacija itd. Prispevek **Cathie Caramichael** s primerjalnega vidika obravnava procese uničenja manjšinskih verskih skupnosti na Balkanu, v Anadoliji in Ruskem cesarstvu v obdobju 1870–1923 in poudarja pomen države v tem procesu, zlasti v regijah, v katerih je prihajalo do hitrih sprememb in globalizacije v ekonomiji. Povezanost med političnimi procesi in identitetnimi strategijami verskih skupnosti poudarja tudi **Frank Kressing**, ki piše o bektašijskem derviškem redu v Albaniji.

Več razprav v zborniku je posvečenih zagovarjanju identitet v balkanskem prostoru: etničnih, kulturnih, nacionalnih. Prispevek **Saše Nedeljkovića** opisuje diskurzne obrazce, s katerimi so bili v srbski družbi predstavljeni napadi NATO leta 1999, in pokaže, da jih odlikuje izrazita dihotomizacija in širjenje religijsko konotiranih pojmov na najrazličnejše diskurze. Pomembno mesto v razpravah v zborniku ima vprašanje vloge popularne kulture pri oblikovanju kolektivnih identitet. Bogato dokumentirani prikaz začetkov razvoja popularne glasbe v

Bosni in Hercegovini **Rista Pennanena** je posebno dragocen zato, ker omogoča razumevanje povezanosti lokalnega konteksta in širših procesov v glasbeni industriji na začetku 20. stoletja. Vlogo popularne kulture v kolektivni identiteti in dialektiko odnosa med prevladujočimi in alternativnimi diskurzi ter med nacionalno in drugimi identitetami v povojni družbi Bosne in Hercegovine problematizira prispevek **Alenke Bartulović**, ki v spomeniku Bruceu Leeju v Mostarju vidi »jasen znak odpora rastočim nacionalizmom, ki zavračajo skupno bosansko-hercegovo dediščino« (str. 78). Vprašanje skupne dediščine neizogibno pripelje do še enega pomembnega aspekta, in sicer problematike kolektivnega spomina in njegove uporabe pri zagovarjanju identitet na balkanskem prostoru. Vprašanja skupne dediščine in kolektivnega spomina obravnavajo prispevki, ki se ukvarjajo z uporabo Balkana in balkanizma pri določanju identitet na prostorih, ki mejijo na Balkan. V odlični analizi dvoumnega odnosa Slovencev do Balkana, ki se kaže na eni strani v stereotipizaciji Drugega in (začasni) identifikaciji z njim prek poslušanja njegove glasbe na drugi, poudarja **Rajko Muršič** emancipatorično vlogo t. i. balkanskih žurov v devetdesetih letih 20. stoletja. Z njimi se je slovenska mladina zoperstavljala uradnim diskurzom in z identifikacijo z Balkanom »preoblikovala simbol vsega hudobnega v simbol odpora in pozitivnih čustev« (str. 98). **Petra Stefanović** s primerjavo družbenih in kulturnih okoliščin v socialistični Jugoslaviji in Frankovi Španiji poskuša razložiti nostalgčne spomine na totalitarne režime v dveh državah. **Bojan Bakskar** v razlagi jugonostalgije med Slovenci in Hrvati zajame širši zgodovinski okvir in se odloči za njeno obravnavo v kontekstu nostalgije za imperijem, pojava, ki je že znan na območju nekdanjega avstro-ogrškega cesarstva. Skupne značilnosti, kot so etnična raznolikost, nadnacionalna identiteta in kult osebnosti omogočajo razumevanje jugonostalgije kot alternative »avstronostalgiji« v prostorih, ki jim je skupna avstro-ogrška imperialna dediščina; jugonostalgija pa se v takem kontekstu kaže kot identitetna strategija razmejevanja in posledica strahu med Slovenci (in Hrvati), da bodo

po državni osamosvojitvi postali »enaki kot Avstrijci«.

Narcisa Štiučă se v svojem prispevku o identitetnih strategijah italijanske manjšine v romunski pokrajini Dobruđa dotika pomembnega vprašanja odnosa med manjšino in matico ter problematike etničnih identitet in državljanstva v sodobni Evropi.

Zbornik *Europe and its Other* je dragocen prispevek študijam Balkana v slovenskem prostoru in širše. Razprave, ki si se znašle med njegovimi platnicami, zastavljajo celo paleto pomembnih vprašanj in nanje ponujajo poglobljene in inovativne odgovore. Prinašajo pronicljive analize družbenih pojavov in teoretično relevantnih vprašanj, kot so: odnos med oblikovanjem nacij v balkanskem prostoru in modernizacijo; dialektika odnosa med nacionalno in drugimi identitetami; vloga religije in verskih skupnosti v političnih in družbenih procesih; vloga popularne kulture in vloga zgodovinskih dediščin pri oblikovanju in zagovarjanju sodobnih kolektivnih identitet; odnos med spominom in identiteto; identiteta manjšinskih skupnosti in odnos med etnično pripadnostjo in državljanstvom v sodobni Evropi itd. To so hkrati osrednja vprašanja, ki se jim danes posvečajo antropologi in drugi raziskovalci v humanistiki in družboslovju, zato predstavlja zbornik aktualno in relevantno novost v hitro razširjajoči se literaturi, posvečeni Balkanu. Kot njegovo najizrazitejšo vrednost velja poudariti večplastnost, večglasje in globoko kompleksnost obravnavanih pojavov – lastnosti, ki so prav tako značilne za balkanske družbe. Te lastnosti, skupaj z zavestjo avtorjev zbornika o nujnosti refleksije nad lastnim znanstvenim diskurzom, varujejo pred nevarnostjo reprodukcije že obstoječih stereotipov in diskurza balkanizma. Prav zato se je težko izogniti občutku neprijetnega presenečenja ob pogledu na ilustracijo na platnicah zbornika, razen če je ne gre razumeti v postmodernističnem duhu kot kritično-ironično sprevračanje stereotipa, ki ga ima Zahodna Evropa o Balkanu kot svojem Drugem.